

Toto PDF obsahuje kapitolu z knihy:

MÁLEK O., TULÁČEK M. (eds.). *Správa daní. Soubor statí z odborné konference konané na Právnické fakultě Univerzity Karlovy dne 6. října 2023*. Online. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. ISBN 978-80-7630-036-1. DOI <https://doi.org/10.14712/9788076300361>.

Digitalizace a elektronizace správy daní během pandemie koronaviru v České republice
(Petra Kerndlová)

© Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023

© Petra Kerndlová, 2023

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní

<https://doi.org/10.14712/9788076300361.8>

Petra Kerndlová¹

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

ORCID: 0000-0001-9167-5860

palinkovap@prf.cuni.cz

DIGITALIZACE A ELEKTRONIZACE SPRÁVY DANÍ BĚHEM PANDEMIE KORONAVIRU V ČESKÉ REPUBLICE

ABSTRAKT

Cílem příspěvku je odpovědět na otázku: Jaký vliv měla pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci správy daní v České republice? Analytickým přístupem jsou identifikovány změny přijaté během pandemie koronaviru, které ovlivnily digitalizaci a elektronizaci správy daní. Následně jsou tyto změny posouzeny z hlediska konkrétních dopadů na digitalizaci a elektronizaci, a také zda byla pandemie důvodem jejich přijetí. Příspěvek vyvrací hypotézu, že pandemie koronaviru měla pozitivní vliv na digitalizaci a elektronizaci správy daní a dochází k závěru, že pandemie koronaviru neměla na přijetí opatření v oblasti správy daní vedoucích k digitalizaci a elektronizaci v zásadě žádný vliv.

Klíčová slova: digitalizace; správa daní; pandemie koronaviru

DOI: <https://doi.org/10.14712/9788076300361.8>

DIGITALIZATION AND ELECTRONIZATION OF TAX ADMINISTRATION DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC IN THE CZECH REPUBLIC

ABSTRACT

The aim of this paper is to answer the question: What impact did the coronavirus pandemic have on the digitalization and electronization of tax administration in the Czech Republic? An analytical approach is used to identify the changes adopted during the coronavirus pandemic that affected the digitalization and electronization of tax administration. These changes are then assessed in terms of their specific impacts on digitalization and computerisation and whether the pandemic was the reason for their adoption. The paper falsifies the hypothesis that the coronavirus pandemic had a positive effect on the digitalisation and electronization of tax administration and concludes that the coronavirus pandemic had essentially no effect on the tax administration measures taken leading to digitalization and electronization.

Keywords: digitalization; tax administration; coronavirus pandemic

¹ Mgr. Petra Kerndlová, působí jako doktorandka na katedře finančního práva a finanční vědy Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Odborně se zaměřuje zejména na oblast daňového práva.

ÚVOD

Pandemie koronaviru měla nejenom v České republice, ale i celosvětově významné dopady do nejrůznějších oblastí jako je zdravotnictví, ekonomika, duševní zdraví, ale i právo. Jedním z právních odvětví, ve kterém docházelo během pandemie koronaviru ke změnám, bylo i právo daňové. Změny v oblasti daňového práva byly jak v právu daňovém hmotném, tak procesním. V tomto příspěvku se zaměřím pouze na takové změny, které byly přijaty v oblasti práva procesního a z nich identifikuji ta opatření, která měla vliv na elektronizaci či digitalizaci správy daní v České republice.

Ačkoliv téma právních změn vyvolaných pandemií koronaviru není zcela nové, dle autorky příspěvku není literatura na dané téma dostatečná. Literatura, která v současné době existuje, se dá rozdělit do dvou množin. První množina je tvořena zejména články^{2,3}, které se věnují jednotlivým opatřením v oblasti daňového práva během pandemie koronaviru. Tyto články nemají v zásadě ambici sledovat v přijatých opatřeních nějaký trend (například digitalizaci správy daní), ale spíše se zaměřují na zodpovězení otázky, zda přijaté změny souvisely s pandemií koronaviru, nebo zda jejich přijetí bylo pouze politicky motivované. Do druhé množiny spadají výstupy^{4,5,6,7,8} obecně se zabývající vývojem digitalizace a elektronizace ve správě daní. Nicméně dle autorky neexistuje odborná literatura, která by právě téma digitalizace a elektronizace správy daní s pandemií koronaviru propojovala a blíže se zabývala jejich vztahem.

-
- ² BOHÁČ, Radim. Změny daňového práva v České republice jako řešení koronavirové krize?. In: ŠTRKOLEC, M., VARTAŠOVÁ, A., STOJÁKOVÁ, M. a S. SIMIČ, eds. *Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb – COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo*. Košice: ŠafárikPress, 2021, s. 65–84. ISBN 978-80-574-0043-1. DOI: <https://doi.org/10.33542/SCD21-0043-1-03>
 - ³ RADVAN, Michal a Tereza SVOBODOVÁ. Reformy daňového práva v (ne)souvislosti s covid-19. *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2021, č. 2, s. 69–84. ISSN 1339-3995. DOI: <https://doi.org/10.33542/SIC2021-2-06>
 - ⁴ TULÁČEK, Michal. *Právní aspekty elektronizace správy daní* [online]. Praha, 2019 [cit. 21-09-2023]. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/111566/140077400.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
 - ⁵ KOLBENHAYEROVÁ, Katarína a Tereza KŘÍŽOVÁ. Digitalization of Czech Republic administration and its effects not only on tax administration. *Financial Law Review*. 2021, **21**(1), s. 31–46. e-ISSN 2299-6834. DOI: <https://doi.org/10.4467/22996834FLR.21.003.13286>
 - ⁶ KŘÍŽOVÁ, Tereza a Katarína KOLBENHAYEROVÁ. Challenges with the digitalization of the tax administration during pandemic covid-19 – case study of the Czech Republic. In: *International Congress of Youth Scientists*. Moscow: Moscow State University, 2021, s. 134–139. e-ISSN 978-5-317-06721-2. DOI: <https://doi.org/10.29003/m2521.978-5-317-06721-2>
 - ⁷ KOLBENHAYEROVÁ, Katarína a Tereza HOMA. Digitalization in public administration and its trends. *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences*. 2022, **2**(1), s. 24–35. e-ISSN 2786-1929. DOI: <https://doi.org/10.54201/iajas.v2i1.24>
 - ⁸ BLECHOVÁ, Beáta a Šárka SOBOTOVIČOVÁ. Digitalizace Finanční správy České republiky. *Acta academica karviniensia*. 2022, **XXII**(1), s. 22–30. e-ISSN 2533-7610. DOI: <https://doi.org/10.25142/aak.2022.002>

Autorka má za to, že právě zkoumání vztahu pandemie koronaviru, jakožto krize svého druhu, a opatření přijatých k digitalizaci či elektronizaci správy daní může být velmi přínosné. Krize, v tomto případě pandemie koronaviru, může sloužit jako akcelerační faktor změn v oblastech, které dlouhodobě zaostávají.

Tento příspěvek si klade za cíl odpovědět na výzkumnou otázku: **Jaký vliv měla pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci správy daní v České republice?** K zodpovězení výzkumné otázky si autorka stanovila hypotézu, že **pandemie koronaviru měla na digitalizaci a elektronizaci správy daní vliv pozitivní**. Pozitivní vliv je zde použit ve smyslu, že pandemie koronaviru přispěla k přijetí legislativních či nelegislativních opatření vedoucích k rozvoji a zvýšení stupně digitalizace či elektronizace. Opatření přijímaná v souvislosti s pandemií koronaviru (i mimo oblast daňového práva) měla za cíl buď omezit styk osob (například zákaz akcí s účastí nad určitý počet osob či uzavření obchodů) nebo zmírnit ekonomické dopady pandemie. Při stanovení hypotézy autorka vycházela z předpokladu, že opatření přijímaná v oblasti správy daní budou sledovat trend digitalizace a elektronizace, aby došlo k minimalizaci styku osob (například snížením počtu osoby řešících své problémy přímo na finančních úřadech) či zmírnění negativních ekonomických dopadů pandemie (například pokud díky zefektivnění postupů při správě daní dojde ke snížení administrativní zátěže).

METODOLOGIE

Výzkum výše nastíněného tématu bude autorka provádět doktrinárním přístupem, a to metodou popisnou a zejména metodou analytickou. Pomocí popisné metody, spočívající v uspořádání informací získaných z různých zdrojů a jejich deskripci vlastními slovy autora⁹, jsou vysvětleny pojmy relevantní pro zkoumanou problematiku a představen výčet opatření přijatých během pandemie koronaviru majících vztah ke správě daní. Následně je pomocí analytické metody, která mimo jiné systematizuje a třídí platné právo¹⁰, výčet opatření redukován pouze na ta opatření, která v sobě mají prvek digitalizace a/nebo elektronizace. Vybraná opatření jsou dále podrobena analýze dle dvou parametrů: 1) zda měla pozitivní dopad na digitalizaci či elektronizaci správy daní a 2) zda jejich přijetí souviselo s překlenutím dopadů pandemie koronaviru.

VÝZKUM A VÝSLEDKY

Pro správné vymezení výzkumu, který je předmětem tohoto příspěvku, je třeba si nejdříve definovat, jakým způsobem autorka chápe relevantní pojmy – správa daní, pandemie koronaviru, digitalizace a elektronizace. Finanční teorie správu daní chápe jako zákonem upravený proces, který stanovuje, jakým způsobem má být daň nalezena

⁹ BOBEK, Michal. Výzkum v právu: reklama na Nike anebo kvantová fyzika? *Jurisprudence*. 2016, **25**(6), s. 4. ISSN 1802-3843.

¹⁰ Tamtéž.

a uhrazena¹¹. Pojem správa daní je legislativně vymezen v daňovém řádu jako „*postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady*“¹². Jelikož se materiálně tato dvě vymezení příliš neliší bude autorka pojem správy daní dále používat v tomto smyslu. Pandemie koronaviru byla Světovou zdravotnickou organizací vyhlášena 11. března 2020 a hned následující den vyhlásila vláda ČR nouzový stav. Konec období pandemie koronaviru není jednoduché definovat. Poslední nouzový stav v České republice vyhlášený v souvislosti s pandemií koronaviru skončil 26. listopadu 2021, nicméně Světová zdravotnická organizace zrušila globální stav zdravotní nouze až 5. května 2023 a podle všeho s nastupujícím podzimem přichází i nová vlna koronaviru. Pro účely tohoto příspěvku bude autorka období pandemie koronaviru v České republice chápat jako dobu od vyhlášení prvního nouzového stavu v souvislosti s pandemií, 12. března 2020, až do konce posledního nouzového stavu, 26. listopadu 2021.

Dle Akademického slovníku současné češtiny¹³ pojem digitalizace znamená „*převod dat, informací, celých dokumentů na digitální, číslíkové vyjádření*“. Elektronizaci správy daní Tuláček¹⁴ chápe jako jev související „*s používáním informačních a komunikačních technologií při správě daní*“. Tedy zatímco digitalizace je proces, kdy dochází k přechodu dat z analogového do digitálního světa, tak v případě elektronizace se jedná o využití již existujících digitálních dat a technologií za účelem zvyšování efektivity. Cílem digitalizace, elektronizace a eGovernmentu obecně je vyšší efektivita vnitřních procesů orgánů veřejné moci (např. efektivní práce s elektronickými dokumenty) a zjednodušení komunikace mezi správcem daně (možnost elektronické komunikace) a soukromými subjekty¹⁵.

Za pomoci výše uvedených definic relevantních pojmů, lze cíl výzkumu blíže vymezit jako zkoumání otázky, zda přijetí opatření v období od 12. března 2020 do 26. listopadu 2021, jejichž důsledkem byl přesun dat z analogové roviny do roviny digitální či využívání již existujících dat a technologií, mělo původ v pandemii koronaviru.

Z opatření přijatých během pandemie koronaviru, která mají prvek digitalizace a/nebo elektronizace správy daní, autorka jako relevantní identifikovala 1) novelu¹⁶

¹¹ KARFÍKOVÁ, Marie a Radim BOHÁČ. Daňové právo. In: KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 165. ISBN 978-80-7552-935-0.

¹² § 2 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Akademický slovník současné češtiny: digitalizace. In: *slovníkcestiny.cz* [online] (2017–2023). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/digitalizace/0/16866>.

¹⁴ TULÁČEK, Michal. *Právní aspekty elektronizace správy daní* [online]. Praha, 2019 [cit. 21-09-2023]. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 24. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/111566/140077400.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁵ MATES, Pavel a Vladimír SMEJKAL. *E-government v České republice: Právní a technologické aspekty*. 2. podst. přepr. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 40. ISBN 978-80-87576-36-6.

¹⁶ Zákon č. 283/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

daňového řádu označovanou jako MOJE¹⁷ daně a 2) pozastavení systému elektronické evidence tržeb (EET)¹⁸.

Základními pilíři projektu MOJE daně je podpora elektronizace, zjednodušení kontrolních postupů, revize sankčního systému a vracení daňového odpočtu.¹⁹ Prvek elektronizace lze najít (i podle názvu) v rámci prvního pilíře, který spočívá v nahrazení zastaralého systému ADIS modernějším a uživatelsky přívětivějším daňovým portálem *MOJE daně*, umožňujícím lepší komunikaci se správcem daně a rozšíření způsobů pro přihlášení se do daňového portálu (například i bankovní identitou), prodloužení lhůt pro plnění daňových povinností, pokud jsou činěny elektronicky, a spuštění DIS+ (vylepšená a rozšířená verze původní daňové informační schránky), ke kterému došlo přesně rok po spuštění portálu *MOJE daně*.

Povinnost elektronické evidence tržeb byla v České republice zavedena už od 1. prosince 2016, nicméně pro poplatníky v tzv. 3. a 4. vlně měla začít platit až od 1. května 2020. Na začátku pandemie byl nicméně přijat zákon, který odložil start 3. a 4. vlny až na dobu 3 měsíců po skončení nouzového stavu a zároveň na stejné období zprostil povinné subjekty evidenční povinnosti a povinnosti umístit informační oznámení. Toto pozastavení bylo postupně prodlouženo až do 31. prosince 2022, a nakonec byla s účinností k 1. lednu 2023 EET zrušena²⁰. Smyslem EET byla digitalizace informací v souvislosti s hotovostními transakcemi a online přístup správce daně k těmto údajům, za účelem zvýšení efektivity výběru daní a kontroly plnění povinností. Pozastavením a následným zrušením EET tak došlo ve vztahu k hotovostním platbám k návratu do analogové roviny, což mělo vliv na míru digitalizace i elektronizace správy daní.

Tato vybraná opatření, MOJE daně a pozastavení EET, byla následně analyzována z hlediska výše stanovených parametrů. Pomocí prvního parametru bylo vyhodnoceno, jaký měla opatření dopad na digitalizaci či elektronizaci správy daní. V případě projektu MOJE daně se dá shrnout, že jeho celkový efekt byl rozhodně pozitivní. Dokládají to mimo jiné i informace o podaných příznáních k dani z příjmů (právnických i fyzických osob). Je možné vidět, že poměr elektronicky podaných příznání vůči příznáním podaným v listinné podobě roste, což znamená, že poplatníci více využívají elektronických platforem při správě daní. To dokládá i skutečnost, že si DIS+ založilo přes půl milionu uživatelů.²¹ Je tedy možné říct, že novela MOJE daně pozitivně přispěla k digitalizaci i elektronizaci správy daní.

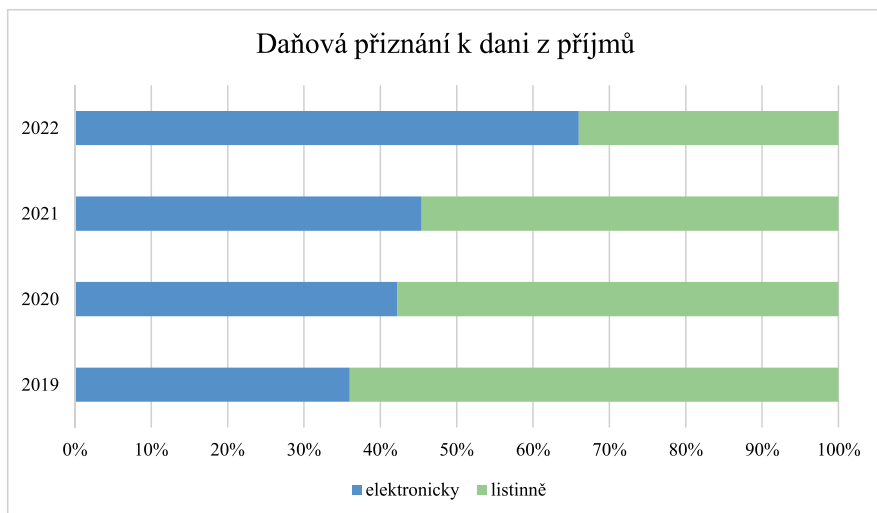
¹⁷ Jedná se o zkratku ze slov MOderní a JEdnoduché.

¹⁸ Zákonem č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 283/2020 Dz.

²⁰ Zákonem č. 458/2022 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.

²¹ BARÁKOVÁ, Hana. Portál MOJE daně slaví dva roky. DIS+ využívá více než půl milionu uživatelů. In: *financnisprava.cz* [online]. 28. 2. 2023 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz>

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Finanční správy ČR

V případě EET byl dopad na míru digitalizace a elektronizace opačný, tedy negativní. V důsledku zavedení EET musely subjekty realizovat svoji záznamní povinnost elektronicky i u většiny hotovostní plateb, což pozastavením (a následným zrušením) EET odpadlo. Jelikož jedním z účelů přijetí EET bylo získání komplexního pohledu na majetkové toky poplatníků, lze předpokládat, že pozastavením systému EET klesla efektivita kontroly daní.

Z hlediska druhého parametru bylo posuzováno, zda přijetí vybraných opatření souviselo s překlenutím dopadů pandemie koronaviru. Projekt MOJE daně byl připravovaný ještě dávno před začátkem pandemie. Jeho realizaci měla i vláda ve svém programovém prohlášení.²² Portál *MOJE daně* měl nahradit zastaralý a kritizovaný²³ portál ADIS. Ačkoliv by se z průběhu legislativního procesu této novely mohlo zdát, že pandemie koronaviru alespoň zrychlila jeho přijetí, neboť si zákonodárce uvědomil potřebu digitální společnosti, není tomu tak. Novela byla přijata v Poslanecké sněmovně už v prvním čtením pouze díky tomu, že vláda představila kompromisní návrh zákona

va.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2023/portal-moje-dane-slavi-dva-roky.

²² Programové prohlášení vlády České republiky. Praha. In: *vlada.cz* [online], 2018 [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Programove-prohlaseni-vlady-cerven-2018.pdf>.

²³ NKÚ. *Kontrolní závěr z kontrolní akce 18/07 Informační podpora agendy daňového řízení*. Praha, 2019. Schválené usnesením kolegia NKÚ č. 7/IV/2019 ze dne 25. 3. 2019. Dostupné také z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/K18007.pdf>.

obsahující i připomínky opozice, které v původním návrhu novely nechtěla odsouhlasit. Přijetí novely MOJE daně tedy nesouviselo s pandemií koronaviru.

U pozastavení EET je situace o něco složitější, jelikož vláda opakovaně uváděla, že tento krok má za cíl omezit návštěvy finančních úřadů a snížení administrativních povinností poplatníků po dobu trvání nouzového stavu (vyhlášeného z důvodu pandemie).²⁴ Nicméně toto pozastavení EET trvalo ve výsledku až do 31. prosince 2022 a od 1. ledna 2023 bylo EET zrušeno úplně. Autoři²⁵ se shodují na tom, že materiálně se nejednalo o změnu související s pandemií a spíše se jednalo o snahu dostat volební lístky od voličů, kteří jsou odpůrci EET. K tomuto názoru se přiklání i autorka. Ačkoliv tedy formálně pozastavení EET souviselo s překlenutím dopadů pandemie koronaviru, materiálně tomu tak nebylo a jednalo se o formu politického boje o voliče.

Lze shrnout, že ani jedno z vybraných opatření – MOJE daně a pozastavení EET – zároveň nespĺňuje oba zvolené parametry.

DISKUSE

Vedle vybraných opatření, která byla způsobilá mít vliv na digitalizaci či elektronizaci správy daní, byla během pandemie koronaviru přijata i některá další opatření, která ovšem autorka neidentifikovala jako relevantní. Zavedením paušální daně²⁶ došlo k sjednocení správy daně z příjmů fyzických osob a veřejných pojistných, což správu daní (a odvod pojistných) zjednodušilo a zefektivnilo, nicméně autorka v paušální dani nevidí krok k digitalizaci či elektronizaci. Dále byl přijat zákon č. 335/2020 Sb., o mezinárodní spolupráci při řešení daňových sporů v Evropské unii, který umožňuje zahájit harmonizovaný postup, při kterém bude řešena sporná otázka ohledně výkladu a uplatňování smluv o zamezení dvojímu zdanění; ani v tomto opatření autorka neidentifikovala prvek digitalizace či elektronizace. Dalším přijatým opatřením jsou vyhlášky o formulářových podáních²⁷, v nichž je stanoven formát a vzory daňových

²⁴ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2020 Sb., některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, č. 137/2020 Dz.

²⁵ např. BOHÁČ, Radim. Změny daňového práva v České republice jako řešení koronavirové krize?. In: ŠTRKOLEC, M., VARTAŠOVÁ, A., STOJÁKOVÁ, M. a S. SIMIČ, eds. *Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo*. Košice: SafárikPress, 2021, s. 65–84. ISBN 978-80-574-0043-1. DOI: <https://doi.org/10.33542/SCD21-0043-1-03>; RADVAN, Michal a Tereza SVOBODOVÁ. Reformy daňového práva v (ne)souvislosti s covid-19. *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2021, č. 2, s. 69–84. ISSN 1339-3995. DOI: <https://doi.org/10.33542/SIC2021-2-06>

²⁶ Zákonem č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní.

²⁷ Jedná se o vyhlášku č. 454/2020 Sb., o formulářových podáních pro daň silniční, vyhlášku č. 455/2020 Sb., o formulářových podáních pro daň z hazardních her, vyhlášku č. 456/2020 Sb., o formulářových podáních pro daň z nemovitých věcí, vyhlášku č. 457/2020 Sb., o formulářových podáních pro daň z přidané hodnoty, vyhlášku č. 458/2020 Sb., o některých formulářových podáních v oblasti působnosti orgánů Celní správy České republiky, vyhlášku č. 525/2020 Sb., o formulářových podáních pro daň z příjmů a vyhláška č. 610/2020 Sb., kterou se mění některé vyhlášky v oblasti působnosti orgánů Celní správy České republiky.

tiskopisů. Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že toto opatření směřuje k elektronizaci správy daní, není tomu tak. Vyhlášky jsou reakcí na náleze Ústavního soudu Pl. ÚS 19/17, který říká, že obsah tiskopisů může být stanoven pouze právním předpisem, a nikoliv pokyny Generálního finančního ředitelství jako tomu bylo doposud, neboť u pokynů není možné provést abstraktní kontrolu ústavnosti. Poslední opatření v oblasti správy daní, která nevedou k digitalizaci či elektronizaci, byla přijata formou rozhodnutí o hromadném prominutí daně nebo příslušenství daně podle § 260 daňového řádu. Jednalo se zejména o prominutí pokuty a úroků dle daňového řádu za opoždění tvrzení a uhrazení daní z příjmů a také daně z nemovitých věcí, což materiálně prodloužilo termíny pro podání daňového přiznání a úhradu daně.

Před pandemií koronaviru patřila Česká republika v míře digitalizace státu k nejméně rozvinutým zemím Evropské unie. Souhrnná zpráva o digitalizaci veřejné správy ČR²⁸ z roku 2019 uvádí, že ačkoliv je podpora digitální společnosti prioritou řady vlád, výsledky tomuto neodpovídají a zpřístupněné online služby nejsou dostatečně využívány. Podobně se k tomuto NKÚ staví i ve svém kontrolním závěru z kontrolní akce Informační podpora agendy daňového řízení.²⁹ Uvádí tam, že informační systém ADIS používaný pro podporu správy daní je jedním z nejzastaralejších informačních systémů státu a financování jeho provozu a rozšiřování je neúčelné, neekonomické a neefektivní. Nicméně pro digitalizaci a elektronizaci správy daní (a obecněji i veřejné správy) byly roky 2019–2021 skutečně důležité. Byla přijata tzv. digitální ústava³⁰, která upravuje mimo jiné právo fyzických a právnických osob na poskytnutí digitálních služeb orgány veřejné moci, činit digitální úkony a povinnost orgánů veřejné moci poskytovat digitální služby. Následně byl konečně schválen³¹ a realizován projekt SONIA, který zakotvuje tzv. bankovní identitu. Prostřednictvím bankovní identity, využívající přihlašovací metody jako do internetového bankovníctví, osoby získaly bezplatný přístup k elektronicky poskytovaným službám státu. I díky těmto změnám (společně s opatřeními přijatými během pandemie) došlo ke zvýšení indexu DESI za rok 2022 v sekci 4a1 uživatelů elektronických veřejných služeb na hodnotu 76 %, což je o 12 procentních bodů více oproti předchozímu roku a 11 procentních bodů nad unijním průměrem.³² Lze tedy konstatovat, že i přijetí novely daňového

²⁸ NKÚ. Souhrnná zpráva o digitalizaci veřejné správy v ČR. In: *nku.cz* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/ostatni-publikace/zprava-o-digitalizaci-verejne-spravy.pdf>.

²⁹ NKÚ. *Kontrolní závěr z kontrolní akce 18/07 Informační podpora agendy daňového řízení*. Praha, 2019. Schválené usnesením kolegia NKÚ č. 7/IV/2019 ze dne 25. 3. 2019. Dostupné také z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/K18007.pdf>.

³⁰ Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Zákonem č. 49/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

³² EVROPSKÁ KOMISE. *Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) 2022: Česko*. Brusel, 2022. Dostupné také z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>.

řádu MOJE daně je součástí většího trendu digitalizace a elektronizace správy daní. Nicméně ačkoliv byly tyto změny přijaty a uváděny do praxe v době pandemie, tak pandemie koronaviru nebyla důvodem jejich implementace.

Hypotéza, že pandemie koronaviru měla na digitalizaci a elektronizaci správy daní vliv pozitivní, **byla vyvrácena**. Ačkoliv novela daňového řádu MOJE daně a pozastavení EET měly dopad do oblasti digitalizace a elektronizace správy daní, jako dopad pozitivní autorka vyhodnotila pouze novelu MOJE daně. Nicméně s ohledem na skutečnost, že novela MOJE daně nebyla přijata (a ani nebylo její přijetí zrychleno) za účelem překlenutí dopadů pandemie koronaviru, nelze ani v tomto případě hovořit o pozitivním vlivu pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci správy daní. Jelikož hypotéza o pozitivním vlivu pandemie byla vyvrácena, nabízí se alternativní hypotéza, zda tedy byl vliv pandemie negativní. I tuto hypotézu je třeba vyvrátit, neboť ačkoliv bylo pozastavení EET negativním jevem ve vztahu k digitalizaci a elektronizaci správy daní, tak se opět (materiálně) nejednalo o opatření přijaté za účelem překlenutí dopadů pandemie koronaviru. Na výzkumnou otázku: **Jaký vliv měla pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci správy daní v České republice?** lze odpovědět, že vliv pandemie koronaviru na přijatá opatření vedoucí k digitalizaci či elektronizaci správy daní v České republice nebyl v zásadě žádný, respektive nebyl identifikován.

Tento výzkum se zaměřoval pouze na to, zda přijetí opatření, která ovlivnila digitalizaci a elektronizaci správy daní v České republice, měla původ v pandemii koronaviru. Předmětem výzkumu tedy nebylo šetření úrovně digitalizace a elektronizace správy daní během pandemie v praxi, tedy toho, jak se v důsledku pandemie koronaviru změnilo chování správců daně a daňových subjektů při správě daní, na což by bylo vhodné se v dalším výzkumu zaměřit.

Během diskuze následující po příspěvku bylo ze strany účastníků konference uvedeno, že zejména v praxi při správě daní se začala využívat řada nástrojů spočívajících v digitalizaci dílčích postupů, které usnadnili komunikaci se správcem daně. Jednalo se například o komunikaci prostřednictvím videokonferenčního zařízení, a to nejen při komunikaci mezi jednotlivými pracovníky v rámci správce daně, ale i s daňovým subjektem. Dalším opatřením, které usnadnilo komunikaci se správcem daně (ačkoliv se opět nejednalo o legislativní opatření či individuální správní akt) při podávání žádosti o kompenzační bonus, bylo spuštění webové aplikace, ke kterému došlo na konci roku 2021. Tato webová aplikace značně usnadnila žadatelům o kompenzační bonus podání žádosti díky tomu, že je explicitně provedla jednotlivými kroky či náležitostmi a zároveň snížila počet vadných (zejména neúplných) žádostí o kompenzační bonus, čímž ulehčila i práci správce daně.

ZÁVĚR

V úvodu tohoto příspěvku si autorka položila výzkumnou otázku: **Jaký vliv měla pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci správy daní v České republice?** K zodpovězení této otázky si nejdříve definovala důležité pojmy, aby bylo možné více přiblížit předmět výzkumu. Následně ze změn přijatých v oblasti správy daní během pandemie koronaviru vybrala ty změny, které mají prvek digitalizace a/nebo elektronizace správy daní; novelu daňového řádu MOJE daně a pozastavení EET. Tato vybraná opatření byla podrobena analýze ze dvou hledisek. Prvním hlediskem bylo, zda opatření mělo pozitivní dopad na digitalizaci či elektronizaci správy daní. Jako opatření s pozitivním dopadem byla vyhodnocena jenom novela MOJE daně. Druhým hlediskem bylo, zda přijetí opatření souviselo s překlenutím dopadů pandemie koronaviru. Zde ani jedna z vybraných změn, nebyla posouzena jako opatření sloužící k překlenutím dopadů pandemie koronaviru.

Z uvedeného vyplývá, že je třeba zamítnout původní hypotézu, že pandemie koronaviru měla na digitalizaci a elektronizaci správy daní vliv pozitivní. Jelikož nebylo identifikováno žádné opatření, jehož přijetí souviselo s překlenutím dopadů pandemie koronaviru, dochází autorka k závěru, že vliv pandemie koronaviru na digitalizaci a elektronizaci daní v České republice je v zásadě žádný, respektive na základě provedeného výzkumu nebyl vliv identifikován.

Tento závěr lze odůvodnit více způsoby. Dle autorky nejpravděpodobnějším odůvodněním je, že se zákonodárce přípravou a přijetím SONIA projektu a projektu MOJE daně legislativně vyčerpal. Úroveň eGovernmentu a (ne)vyspělost digitálního státu nejenom v oblasti správy daní byly dlouhodobě kritizovány. Přijetí novely MOJE daně a bankovní identity byly v této oblasti malou revolucí, která ulehčila realizaci podání vůči správci daně a komunikaci s ním. Ačkoliv byla pandemie koronaviru příležitostí pro prohloubení digitalizace a elektronizace správy daní, tak zákonodárce této příležitosti nevyužil. Nicméně během pandemie koronaviru byla identifikována zvýšená digitální aktivita v řadě odvětví³³, která se mohla projevit i změnou chování subjektů v digitálním prostoru při správě daní.

³³ ODBOR DIGITÁLNÍ EKONOMIKY A CHYSTRÉ SPECIALIZACE. Zasedání Výkonného výboru pro digitální ekonomiku a společnost. In: *mpo.cz* [online]. 25. 1. 2021 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-spolecnost/zasedani-vykonneho-vyboru-pro-digitalni-ekonomiku-a-spolecnost--259120/>.

ZDROJE

Literatura

BOBEK, Michal. Výzkum v právu: reklama na Nike anebo kvantová fyzika? *Jurisprudence*. 2016, **25**(6), s. 3-10. ISSN 1802-3843.

BOHÁČ, Radim. Změny daňového práva v České republice jako řešení koronavirové krize?. In: ŠTRKOLEC, M., VARTAŠOVÁ, A., STOJÁKOVÁ, M. a S. SIMIČ, eds. *Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb – COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo*. Košice: ŠafárikPress, 2021, s. 65-84. ISBN 978-80-574-0043-1. DOI: <https://doi.org/10.33542/SCD21-0043-1-03>

BLECHOVÁ, Beáta a Šárka SOBOTOVIČOVÁ. Digitalizace Finanční správy České republiky. *Acta academica karviniensia*. 2022, **XXII**(1), s. 22–30. e-ISSN 2533-7610. DOI: <https://doi.org/10.25142/aak.2022.002>

KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0.

KOLBENHAYEROVÁ, Katarína a Tereza HOMA. Digitalization in public administration and its trends. *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences*. 2022, **2**(1), s. 24–35. e-ISSN 2786-1929. DOI: <https://doi.org/10.54201/iajas.v2i1.24>

KOLBENHAYEROVÁ, Katarína a Tereza KŘÍŽOVÁ. Digitalization of Czech Republic administration and its effects not only on tax administration. *Financial Law Review*. 2021, **21**(1), s. 31–46. e-ISSN 2299-6834. DOI: <https://doi.org/10.4467/22996834FLR.21.003.13286>

KŘÍŽOVÁ, Tereza a Katarína KOLBENHAYEROVÁ. Challenges with the digitalization of the tax administration during pandemic covid-19 – case study of the Czech Republic. In: *International Congress of Youth Scientists*. Moscow: Moscow State University. 2021, s. 134–139. e-ISSN 978-5-317-06721-2. DOI: <https://doi.org/10.29003/m2521.978-5-317-06721-2>

MATES, Pavel a Vladimír SMEJKAL. *E-government v České republice: Právní a technologické aspekty*. 2. podst. přepr. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2012, 464 s. ISBN 978-80-87576-36-6.

RADVAN, Michal a Tereza SVOBODOVÁ. Reformy daňového práva v (ne)souvislosti s covid-19. *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2021, č. 2, s. 69–84. ISSN 1339-3995. DOI: <https://doi.org/10.33542/SIC2021-2-06>

TULÁČEK, Michal. *Právní aspekty elektronizace správy daní* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-09-21]. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/111566/140077400.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Právní předpisy

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 49/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 335/2020 Sb., o mezinárodní spolupráci při řešení daňových sporů v Evropské unii.

Zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 12. listopadu 2019, sp. zn. Pl. ÚS 19/17. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=109701&pos=1&cnt=1&typ=result>. internetové zdroje

EVROPSKÁ KOMISE. *Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) 2022: Česko*. Brusel, 2022. Dostupné také z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>.

FINANČNÍ SPRÁVA. V prodlouženém termínu vybrala Finanční správa 2,8 milionu daňových příznán. In: *financnisprava.cz* [online]. 4. 7. 2022 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/novinky/novinky-2022/v-prodlouzenem-terminu-vybrala-financni>.

MAŠÁTOVÁ, Zuzana. Finanční správa vybrala téměř 2,9 milionu daňových příznání k dani z příjmů. In: *financnisprava.cz* [online]. 2. 7. 2021 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2021/financni-sprava-vybrala-temer-2-9>.

MAŠÁTOVÁ, Zuzana. Finanční správa vybrala více než 2,7 milionu daňových příznání. In: *financnisprava.cz* [online]. 19. 8. 2020 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2020/financni-sprava-vybrala-vice-nez-2-7-milionu-danovych-priznani>.

NKÚ. *Kontrolní závěr z kontrolní akce 18/07 Informační podpora agendy daňového řízení*. Praha, 2019. Schválené usnesením kolegia NKÚ č. 7/IV/2019 ze dne 25. 3. 2019. Dostupné také z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/K18007.pdf>.

NKÚ. Souhrnná zpráva o digitalizaci veřejné správy v ČR. In: *nku.cz* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/ostatni-publikace/zprava-o-digitalizaci-verejne-spravy.pdf>.

WEISS, Tomáš. Letos bylo podáno rekordních 2,9 milionu příznání k dani z příjmů. In: *financnisprava.cz* [online]. 4. 7. 2023 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfir/tiskove-zpravy-2023/letos-bylo-podano-rekordnich-2-9mil-priznani>.